

<https://interscience.uz/>

ISSN 2181-1709 (P)

ISSN 2181-1717 (E)

SJIF: 3.805 (2021)

2023/6

**TA'LIM VA
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

Muassis: Buxoro davlat universiteti Fan va ta'lim MChJ Bosh muharrir: Ma'murov Bahodir Baxshullayevich Jamoatchilik kengashi raisi: Xamidov Obidjon Xafizovich, Buxoro davlat universiteti rektori Tahririyat kengashi raisi: Maxmudov Mels Hasanovich Mas'ul kotib: Akramova Gulbahor Renatovna Texnik muxarrir: Davronov Ismoil Ergashevich Tahririyat manzili: Buxoro shahar, Q.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy Telefon: +998(90)744-00-22 E-mail: eirjurnal2020@gmail.com Jurnalning elektron sayti: www.interscience.uz Jurnal OAK Rayosatining 2021 yil 30 sentyabrdagi 306/6-son Qarori bilan PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA, FILOLOGIYA, TARIX FANLARI bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ruyxatiga kiritilgan Bosishga ruxsat etildi: 28.02.2023 y. Qog'oz bichimi 60x84 1/8. b/t.12,5. Buyurtma raqami 1.23 «FAN VA TA'LIM» nashriyotida chop etildi. Buxoro shahar Jurnal 28.07.2021 yilda 9305 raqami bilan O'zbekiston Ommaviy axborot vositalari davlat ro'yxatidan o'tgan Jurnal 2020 yilda tashkil topdi va 2 oyda 1 marta chop etildi. 2021 yil noyabr oyidan boshlab har oyda 1 marta o'zbek, rus va ingliz tillarida chop etiladi «Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-metodik jurnalidan ko'chirib bosish tahririyatining roziligi bilan amalga oshiriladi Maqolada keltirilgan faktlarning to'g'riligi uchun muallif mas'uldir	07.00.00 – TARIX FANLARI	
	Aymatova Z. G'. XIX asrda O'Rta Osiyo musulmonlarining haj ziyorati	7
	Baymatov A. K. O'zbekistonda uy-joy siyosatining milliy modelini yaratish omillari	10
	Boltayev B. B. Yong'in xavfsizligi tarixi (targ'ibot markazi muzeyi misolida)	13
	Khamdamova S. S. Philosophical-educational notions at the literature of central asia in 19-20 centuries (on the example of Mahmudhoja Behbudiy)	18
	Koshanov B. A. Qoraqalpog'iston davlat arbobi qallibek kamalov	22
	Norqo'chqarov X. E. Afg'oniston o'zbeklarida o'zbek tilining holati va hududiy-dealektik tafovutlar: tarixiy yondoshuv (XX asr – XXI asr boshlari)	26
	Ochilov I. Xorazm vohasi aholising turmush tarzidagi qadimiy diniy e'tiqodlar izlari	31
	Orziyev M. Z. XX asrning 70-80 yillarida O'zbekistonning Angola va Mozambik bilan munosabatlari xususida...	35
	Qudratov Sh.Yo. Buxoro amirligi tasarrufidagi bozorlar va savdo markazlari faoliyatiga doir ayrim mulohazalar	39
	Usmonov B. B. O'zbekiston va tojikiston o'rtasidagi iqtisodiy sohadagi hamkorlik aloqalarining rivojlanishi	42
	Назаров О. М. Усиление хлопковой монополии в сурхандарьинской области и его социально-экономические последствия	45
	10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
	Amonov U. S. Ustoz duosin olgan Ustoz	49
	Арипова Х. А. Особенности функционирования ключевых мотивов в романах дины рубиной «почерк леонардо» и «синдром петрушки»	51
	Болтаева М. Ш. Инновационные методы преподавания русского языка и литературы	54
	Israilova D. A. The role of Fairy tales in teaching English language and values to preschool children	58
	Rejapov I. O. Son komponentli frazeologik birliklarning milliy- madaniy o'ziga xosliklari	62
	Soberova M. O'Tkir Hoshimovning "Ikki eshik orasi" romanida o'qituvchi obraziga chizgilar va davr talqini	67

Yo'ldiriyev Q. V. Abdulla Qodiriyning ba'zi kichik asarlarida janr muammosi	71
Yusupova H. U. Uzbek legends: study and translation of foreign researchers	74
Мўминова Н. М. Ўзбек халқ оменалистик айтимларининг когнитив ва композицион хусусиятлари	77
Ўринова М. Н. “Бойчечак” тўпламидаги айтим-олкишлар таҳлили	80
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
Abdulloyev A. N. Harbiy ta'lim muassasalarining ta'lim va tarbiya jarayonida klaster-modul ahamiyati	84
Abduvaliyeva X. A. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda musiqiy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari, uslubiy-didaktik ta'minoti	87
Atamuradova D. R. The use of modern teaching methods in the process of self-study	90
Atamuratova M. M. Oliy ta'lim talabalarining innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar foydalanib muloqot ko'nikmalarini oshirishning nazariy masalalari	94
Azimov S. S. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda qalamtasvir va rangtasvir o'quv xonasining o'ziga xos jihatlari	97
A'zamova M. N. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida talimiy va tarbiyaviy jarayonlarni rejalashtirishga innovatsion yondashuvlar	101
Абдикамалов Б. А. Использование компьютерного моделирования при изучении вопросов субъядерной физики в соответствии с принципами преемственности и последовательности в учебном процессе	105
Ахрарова Т. А. Домашнее задание как одна из форм самостоятельной работы по математике в начальных классах	108
Daminova N. K. Yoshlarni oilada kasb tanlashga yo'naltirishda temperament xususiyatlarini inobatga olish zarurati	112
Ergashev N. G'. Oliy ta'limda muhandis texnika ixtisosliklarini raqamli ta'lim muhitida iyerarxik o'qitishning amaldagi holati va muammolari	115
Ergasheva G. N. Uzluksiz ta'lim tizimida ingliz tiliga o'rgatishning me'yoriy asoslari	119
Farmonov O'. A. 12-14 yoshli basketbolchilar harakatida ssimetrik yo'nalishdagi mashqlardan foydalangan holda to'oni savatga otish metodologiyasini takomillashtirish	123
Ганчеренок И. И. Технологичность образования как фактор повышения его эффективности	128
Hamidov A. A. Yoshlarning harbiy faoliyatga hissiy va axloqiy tayyorligi xususiyatlari	132
Ibatova N. I. Pedagogika oliy o'quv yurtlari talabalarining badiiy va obrazli tafakkurini rivojlantirish muammosi	135
Ирисбоева Ё. У. Мулокот муаммолари ва уларнинг ечимини топа билиш хусусиятлари	140
Jo'rayev H. O. Ubaydulloyev A. N. Mathcad dasturida algebraik masalalarni yechish	143
Jumayeva Z. A. Fizikani kasbga yo'naltirib o'qitish jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish metodikasi	146
Қасимова З.Х. Ёшларни ахборот хуружларига нисбатан рационал ёндашув кўникмаларини шакллантиришнинг психологик-педагогик масалалари	149
Каримова М. М. Педагогическое управление созданием комфортной среды в образовательном учреждении	153
Khakimova M. M. Mobile technologies in improving the design of students' independent learning activities	156

Maxmudova R. N. Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida tabiiy materiallar bilan ishlash jarayonining afzalliklari	159
Mirzarahmonova Sh. M. Dual ta'lim tizimida pedagog va o'quvchilarning kompetentsiyalari	161
Muhammadedminov A. A. Tenglamalar tarkibida noma'lumning butun va kasr qismi birgalikda qatnashgan holatlar	164
Fayzullayev M. M. O'smir yoshdagi o'quvchilarning psixologik savodxonligini rivojlantirish	167
Murodov K. N. Development of a methodology for controlling the technical and speed-power training of rowers using intelligent sensor systems	171
Narzиеva D. B. Maktab o'quvchilarini iqtisodiy tarbiyalash pedagogik ijtimoiy muammo sifatida	175
Nasimov U. O. O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlash jarayonida jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi	178
Нумонова Д. У., Назарова М. А., Хамдамова З. Х. К вопросу профессионального становления учащейся молодежи	181
Norbo'taev F. M. O'quvchi-yoshlarni ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini rivojlantirish ta'lim texnologiyalardan foydalanish	188
Omonboyeva M. I. Chet tillarini o'qitish jarayonida o'yinlardan foydalanishning afzalliklari va mezonlari	192
Ramazanov F. X. Talabalarda kasbga e'tiqodni rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	195
Sabirov S. J. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida modelashtirish ko'nikmalarini shakllantirish vositalari.	199
Саипназаров Ш. А. Геометрик тенгсизликлар ва экстремумга оид геометрик масалаларни ечиш методлари	202
Сатторова Х. Ж. Boshlang'ich ta'limda ona tili va o'qish savodxonligi darslarida axborot va ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish	211
Собирова Ш. У. Практическая реализация проектно-конструктивный деятельности студентов в ходе графической подготовке	214
Shaynazarov R. M., Israilova D. A. Talabalarga mutaxassislik fanlarini o'qitishda 3D grafik vizuallashtirish va elektron o'quv nashrlarini ishlab chiqish tamoyillari	216
Shermukhamedova N. A. Tasks forming communicative competences	220
Shomurotov B. H. Ekologik farsayt loyihalar tahlili va amalga oshirish metodikasi	225
Shukurov A. R. Kompyuter grafik dasturlaridan chizmachilik darslarida foydalanishning didaktik imkoniyatlari	229
Шойимова Ш. С. Сущность социально-психологической концепции «Я – врач-педагог»	233
Urazbaeva D. R. O'quvchilarda chet tilini o'rgatishda innovatsion metodlar	236
Rustamova M. M. Kimyo o'qituvchilari amaliyotiga tatbiq etilayotgan o'qitishning innovatsion texnologiyalari	239
Yuldasheva S. Tasniflash usullaridan foydalangan holda talabalarining o'quv natijalarini bashorat qilish	243
Мухтаров Э. К. Гармонический осциллятор в квантовой механике	247
Таирова М. Т. Здоровьесберегающие технологии физических упражнений для оздоровления населения	250
Умаров А. А. Информационная компетентность будущего педагога: сущность и структурные компоненты	253
Xamrayev N. Z. Axborot texnologiyalari fanini o'qitishda virtual ta'lim texnologiyalarini joriy etishga oid adabiyotlar tahlili va metodlari	258
Xashimova M. K., Yusupova X. I. Globallashtiruv sharoitida axloqiy tarbiya	261

Xudoyberdiyev B. R. Jismoniy-aqliy rivojlanishning mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari	266
Юнусова Д. С. Средства для организации самостоятельных занятий	270
Quliyeva Sh. H. "Texnologik ta'lim" yo'nalishida kompetensiyaviy yondashuvning mazmuni	274
Сохибов А. Р. Ҳозирги давр олий таълим тизимини инновацион бошқаришда хорижий тажрибаларнинг роли	280
19.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI	
Абдуллаева М. И. Саногенная рефлексивность - как ресурс профессиональной компетентности будущего учителя	285
Акрамова F.A. Модели психологической службы в разрешении проблем семей	290
Ataxo'jayeva Sh. A. O'qituvchining ijtimoiy intellektini rivojlantirishning psixologiyistik xususiyatlari	295
Djalolova M. A. Maktabgacha yosh davri bolalarning ruhiy salomatligi masalalari	303
Дусмухамедова III. A. Pedagog ijodiy faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari talaba shaxsini rivojlantirish omili sifatida.	306
G'ayibova N. A. Turli sibling maqomidagi o'smirlarning nizoli vaziyatdagi xulq uslubini o'ziga xosligi	310
Haqiqatbekov Z. Sh. Sportchi shaxsi shakllanishida: faoliyat va karera	313
Жураев В. М. Шахсдаги даъвогарлик даражаси ва ўз-ўзини баҳолашнинг ижтимоий психологик томонлари	316
Kosimova S. B. The role of the manipulation mechanism in the socialization of the student's personality	319
Mavlyanova S. Past o'zlashtiruvchi o'quvchilarning toifalari va psixologik xususiyatlari	322
Nasimdjanova M. M. Ijtimoiylashish va inkulturatsiya: ta'rif va tafovutlar	327
Nazarov A. S. Boshqaruv faoliyatida qaror qabul qilish jarayonining gender va ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	330
Rasulova N. T. Talaba shaxsidagi reproduktiv motivlarning diniy-psixologik xususiyatlari	333
Ravshanova X. A. Eshitishda nuqsoni bo'lgan o'spirinlarni ijtimoiy intellektini dinamikasi	337
Раджабова З. М. Шахсда касбий англашни шаклланиши	341
Собирова Д. А. Тиббиёт ходимлари фаолиятида шахслилик хусусиятлари ўртасидаги муносабатларнинг намоён этилиши	346
Saribayeva U. S. Gender tenglik muammolarini ilmiy o'rganish an'analari	350
Муротмусаев К. Б. Психологические аспекты лидерских черт у мальчиков и девочек в разных семейных условиях	354
Umarova Sh. A. Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilari bilan kasbga yo'naltirish ishlarining ijtimoiy-psixologik asoslari modern psixologa	358
Ulug'ova Sh. M. O'zgaruvchan ijtimoiy-psixologik muhitda tadbirkorlar moslashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillar	363
Нурымбетова Э. Ж. Профессионально-важные качества современного психолога	367
Tursunbaev S. B., Mirzaeva S. R. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining maktabga moslashish muammosi	372
Элов З. С. Ўсмир шахсида деликвент ахлоқ – девиант хулқ-атворнинг шакли сифатида	376
Tojiboyev M. N. O'quvchilarning individual ta'lim trayektoriyalarini amalga oshirishning texnologik platformasi	379
IQTISODIYOT	
Ergashev Q. E. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bojxona xizmatlarini rivojlantirish	385

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR

JAMOATCHILIK KENGASHI A'ZOLARI

Djurayev Risboy Haydarovich, pedagogika fanlari doktori, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi akademigi
Shamsutdinov Rustambek Temirovich, Andijon davlat universiteti professori, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan madaniyat hodimi, tarix fanlari doktori
Majidov Inom Urushevich, texnika fanlari doktori, professor. O'zbekiston milliy universiteti.
Olimov Qahramon Tanzilovich, pedagogika fanlari doktori, professor. A.I.Gersen nomidagi Rossiya davlat pedagogika universiteti Toshkent filiali
Tadjixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor
Musurmonova Oyniso, pedagogika fanlari doktori, professor
Safarova Rohat G'aybulloyevna, pedagogika fanlari doktori, professor; T.N.Qori-Niyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti.
Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor. O'zbekiston jaxon tillari universiteti

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
XORIJ OLIMLARI

Artamonova Yekaterina Iosifovna, pedagogika fanlari doktori, professor. Moskva davlat pedagogika universiteti. Xalqaro pedagogika fanlari akademiyasining prezidenti
Yemelyanova Irina Yevgenyevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya
Kuzmenko Galina Anatolevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Moskva davlat pedagogika universiteti, Jismoniy tarbiya, sport va salomatlik instituti
Safaraliyev Bozor Safaraliyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Chelyabinsk davlat akademiyasi
Kulishov Vladimir Vasilevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina
Lazarenko Irina Rudolfovna, pedagogika fanlari doktori, professor. Altay davlat pedagogika universiteti rektori, Rossiya
Filippova Oksana Gennadevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya
Xristo Kyuchukov, pedagogika fanlari doktori. Umumiy tilshunoslik va psixolingvistika professori. Berlin Erkin universiteti, Turkologiya instituti.
Xalqaro psixolingvistika va Sotsiolingvistika jurnali asoschisi va muharriri, Germaniya
Kumskov Mixail Ivanovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor. M.V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti
Maksimenko Sergey Dmitriyevich, akademik, psixologiya fanlari doktori, professor. Ukraina Milliy pedagogika fanlari akademiyasining akademigi
Padalka Oleg Semenovich, pedagogika fanlari doktori, professor. M.P. Dragomanova nomidagi pedagogika milliy universiteti, Ukraina
Hazretali Tursun, tarix fanlari doktori, professor. Xoja Ahmad Yassaviy nomidagi xalqaro qozoq-turk universiteti professori
Mamedova Irada, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent, Ozarbayjon Milliy akademiyasi Tarix instituti bo'lim boshlig'i
Timur Xo'jaog'li, tilshunos va adabiyotshunos olim. Michigan universiteti professori (AQSh)
Nurettin Hatunoğlu Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (Turkiya)
Mulldjanov Sayfullo Kuchakovich, tarix fanlari doktori, professor. Tojikiston milliy universiteti
Gushko Sergey Vladimirovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor. Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina

O'ZBEKISTON OLIMLARI

TARIX FANLARI

Inoyatov Sulaymon Inoyatovich, tarix fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti
Rajabov Qahramon Kenjayevich, tarix fanlari doktori, professor. O'zbekiston Fanlar akademiyasi Tarix instituti yetakchi ilmiy xodimi
Rashidov Oybek Rasulovich, tarix fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI

Madjidova Ra'no Urishevna, filologiya fanlari doktori, professor. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Sharipova Laylo Frunzeyevna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti
Nigmatova Lolaxon Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti
Yusupova Hilola O'ktamovna, filologiya fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro muhandislik-texnologiya instituti
Ro'ziyeva Mohichehra Yoqubovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa do'ntori (PhD), dotsent. Buxoro davlat universiteti

PEDAGOGIKA FANLARI

Tolipov O'tkir Qarshiyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti.
Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti
Jo'rayev Husniddin Oltinboyevich, pedagogika fanlari doktori, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Tilavova Matlab Muxammadovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Sohibov Akram Rustamovich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Qarshi davlat universiteti
Umarov Baxshullo Jo'rayevich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Hasanova Gulnoz Qosimovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti
Inoyatov Abdullo Shodiyevich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dotsent. Buxoro davlat universiteti

PSIXOLOGIYA FANLARI

Umarov Baxriddin Mingbayevich, psixologiya fanlari doktori, professor. Toshkent davlat pedagogika universiteti
Bafayev Muxiddin Muxammadovich, psixologiya fanlari buyicha falsafa doktori (PhD). Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

IQTISODIYOT FANLARI

Kurolov Kobuljon Kulmanovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi direktori
Mamanazarov Abduraxim Bozorovich, iqtisodiyot fanlari fan nomzodi, dotsent. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti Toshkent filiali

FALSAFA FANLARI

Namozov Bobir Bahriyevich, falsafa fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

SIYOSIY FANLAR

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent. Buxoro davlat universiteti

BIOLOGIYA FANLARI

Artikova Hafiza To'ymurodovna, biologiya fanlari doktori, dotsent. Buxoro davlat universiteti

ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ**ЧЛЕНЫ ОБЩЕСТВЕННОГО СОВЕТА**

Джусраев Рисбой Хайдарович, доктор педагогических наук, академик АН РУз
Шамсутдинов Рустамбек Темирович, профессор Андиганского государственного университета, заслуженный работник культуры Узбекистана, доктор исторических наук
Мажидов Ином Урушев, доктор технических наук, профессор, Национальный университет Узбекистана им. Мирзо Улугбека
Олимов Кахрамон Танзилевич, доктор педагогических наук, профессор. Ташкентский филиал Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена
Таджиходжаев Зокирхужа Абдусатторович, доктор технических наук, профессор
Мусурмонова Ойнисо, доктор педагогического наук, профессор
Сафарова Рохат Гайбуллоевна, доктор педагогических наук, профессор, Узбекский научно-исследовательский институт педагогических наук имени Т. Н. Кори-Ниязи
Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор, Узбекский государственный университет мировых языков

РЕДАКЦИОННО-ИЗДАТЕЛЬСКИЙ СОВЕТ**ЗАРУБЕЖНЫЕ УЧЕНЫЕ**

Артамонова Екатерина Иосифовна, доктор педагогических наук, профессор, Московского государственного педагогического университета. Президент Международной академии педагогических наук
Емельянова Ирина Евгеньевна, доктор педагогических наук, профессор, Южно-уральский государственный гуманитарно-педагогический университет. Россия
Кузьменко Галина Анатольевна, доктор педагогических наук, профессор. Московский государственный педагогический университет, Институт физической культуры, спорта и здоровья
Сафаралиев Бозор Сафаралиевич, доктор педагогических наук, профессор кафедры социально-культурной деятельности Челябинской государственной академии
Кулишов Владимир Васильевич, доктор педагогических наук, профессор. Государственный университет экономики и технологий, Кривой Рог, Украина
Лазаренко Ирина Рудольфовна, доктор педагогических наук, профессор. Ректор Алтайского государственного педагогического университета, Россия
Филиппова Оксана Геннадьевна, доктор педагогических наук, профессор. Южно-уральский государственный гуманитарно-педагогический университет. Россия
Христо Кючуков, доктор педагогических наук. Профессор общего языкознания и психолингвистики. Свободный университет Берлина, Институт тюркологии. Редактор Международного журнала психолингвистики и социолингвистики, Германия
Кумсков Михаил Иванович, доктор физико-математических наук, профессор Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова
Максименко Сергей Дмитриевич, академик, доктор психологических наук, профессор. Академик Национальной академии педагогических наук Украины
Падалка Олег Семенович, доктор педагогических наук, профессор, Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова, Украина
Хазретали Турсун, доктор исторических наук, профессор Международного казахско-турецкого университета имени Ходжи Ахмада Яссави
Мамедова Ирада, PhD по историческим наукам, доцент, заведующий институтом истории Национальной Академии Азербайджана
Тимур Хужагули, лингвист и литературовед. Профессор Мичиганского университета (США)
Nurettin Natioglu, Assoc. доктор, университет Зонгулдак Бюлент Эджевит, факультет искусств и наук, исторический факультет (Турция)
Муллоджанов Сайфулло Кучакович, доктор исторических наук, профессор. Национальный университет Таджикистана
Гушко Сергей Владимирович, доктор экономических наук, профессор, проректор Государственного экономико-технологического университета, Кривой Рог, Украина

УЧЕНЫЕ УЗБЕКИСТАНА**История**

Иноятос Сулаймон Иноятвич, доктор исторических наук, профессор. Бухарский государственный университет
Раджабов Кахрамон Кенжаевич, доктор исторических наук, профессор, ведущий научный сотрудник Института истории Академии наук Узбекистана
Ойбек Расулович Рашидов, доктор исторических наук. Бухарский государственный университет

Филология

Маджидова Рано Уришевна, доктор филологических наук, профессор, Узбекский государственный университет мировых языков
Шарипова Лайло Фрунзеевна, доктор филологических наук. Бухарский государственный университет
Нигматова Лолахан Хамидовна, доктор филологических наук. Бухарский государственный университет
Юсупова Хилола Уктамовна, кандидат филологических наук, доцент. Бухарский инженерно-технологический институт
Рузиева Мохичехра Якубовна, доктор философских наук, доцент. Бухарский государственный университет

Педагогика

Толипов Уткир Кариевич, доктор педагогических наук, профессор. Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами.
Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор. Бухарский государственный университет
Джусраев Хусниддин Олтинбаевич, доктор педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Тилавова Матлаб Мухаммадовна, кандидат педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Дилова Наргиза Гайбуллаевна, PhD по педагогическим наукам, доцент. Бухарский государственный университет
Сохибов Акрам Рустамович, кандидат педагогических наук, доцент. Каршинский государственный университет
Умаров Бахтиулло Джусраевич, кандидат педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Хасанова Гулноз Касимовна, кандидат педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет
Иноятос Абдулло Шодиевич, доктор философских наук (PhD) в области педагогических наук, доцент. Бухарский государственный университет

Психология

Умаров Бахриддин Мингбаевич, доктор психологических наук, профессор. Ташкентский государственный педагогический университет
Бафеев Мухиддин Мухаммадович, PhD по психологическим наукам. Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами

Экономика

Куროлов Кобулжон Кулманович, доктор экономических наук, профессор. Директор сетевого центра переподготовки и повышения квалификации педагогов Ташкентского государственного технического университета имени Ислама Каримова
Маманазаров Абдурахим Бозорович, кандидат экономических наук, доцент. Ташкентский филиал Московского государственного университета им. М.В. Ломоносова

Философия

Намозов Бобир Багриевич, доктор философских наук. Бухарский государственный университет

Политика

Джумаев Рустам Ганиевич, доктор философии (PhD) по политическим наукам, доцент. Бухарский государственный университет

Биология

Артикова Хафиза Тоймуродовна, доктор биологических наук, доцент. Бухарский государственный университет

O'QUVCHILARNING INDIVIDUAL TA'LIM TRAYEKTORIYALARINI AMALGA OSHIRISHNING TEXNOLOGIK PLATFORMASI

*Tojiboyev Marat Normadovich
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Psixologiya kafedrasida katta o'qituvchisi*

Annotatsiya. Tadqiqotning dolzarbligi innovatsiyalarning tarqalishi - yangi texnologik ta'lim platformasi va ushbu platforma doirasida individual ta'lim texnologiyalariga muvofiq o'qiyotgan talabalarni kuzatish zarurati bilan bog'liq. Maqolaning maqsadi - yangi texnologik ta'lim platformasi asosida talabalarning individual ta'lim traektoriyalarini psixologik kuzatish imkoniyati va zarurligini isbotlash. Shaxsning shaxsiy rivojlanishining psixologiyasi muammoni o'rganishda etakchi yondashuvga aylandi; Bu shaxsning o'zgaruvchan ta'lim faoliyatining moslashuv, ma'no yaratish va rivojlantirish funktsiyalarini ochishga imkon beradi. Tadqiqot natijalari quyidagilardan iborat: texnologik platforma doirasida individual ta'lim traektoriyalarini amalga oshirishning tarkibiy va semantik modeli ishlab chiqildi, ularni proyeksiyalash texnologiyalari o'rnatildi, asosiy kasbiy va ta'lim kompetentsiyalari aniqlandi. Maqola shaxsning kasbiy rivojlanishini bashorat qilishda professiologlar, pedagog-texnologlar va professional maslahatchilar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: Shaxsiy ta'lim traektoriyalari; voyaga etmaganlar; texnologik ta'lim platformasi

Аннотация. Актуальность исследования связана с распространением инноваций – новой технологической образовательной платформы и необходимостью контроля студентов, обучающихся по индивидуальным образовательным технологиям в рамках этой платформы. Цель статьи - обосновать возможность и необходимость психологического мониторинга индивидуальных образовательных траекторий обучающихся на основе новой технологической образовательной платформы. Психология личностного развития человека стала ведущим подходом к изучению проблемы; Это позволяет выявить адаптационную, смыслообразующую и развивающую функции меняющейся учебной деятельности человека. Результаты исследования: разработана структурно-семантическая модель реализации индивидуальных образовательных траекторий в рамках технологической платформы, установлены технологии их проектирования, определены основные профессионально-образовательные компетенции. Статья может быть полезна специалистам, педагогическим технологам и профессиональным консультантам при прогнозировании профессионального развития личности.

Ключевые слова: Индивидуальные образовательные траектории; несовершеннолетние; технологическая образовательная платформа.

Annotation. The relevance of the study is related to the spread of innovations - a new technological educational platform and the need to control students studying on individual educational technologies within this platform. The purpose of the article is to substantiate the possibility and necessity of psychological monitoring of individual educational trajectories of students on the basis of a new technological educational platform. The psychology of human personal development has become the leading approach to the study of the problem; This makes it possible to identify the adaptive, meaning-forming and developing functions of a person's changing educational activity. Research results: a structural-semantic model for the implementation of individual educational trajectories within the technological platform has been developed, technologies for their design have been established, and the main professional and educational competencies have been determined. The article may be useful for specialists, pedagogical technologists and professional consultants in predicting the professional development of a person.

Key words: Individual educational trajectories; minors; technological educational platform.

KIRISH. Postindustrial jamiyatda ta'limni takomillashtirish bilan bog'liq dolzarb muammolardan biri talabalar uchun individual ta'lim traektoriyalarini ishlab chiqishdir. Hozirgi vaqtda ushbu kontseptual maqsadni amalga oshirish axborot jamiyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining jadallashuvi, ijtimoiy va kasbiy harakatchanlikning kengayishi, yuqori darajadagi noaniqlik bilan tavsiflangan iqtisodiyotning jadal rivojlanishi, raqobatbardoshlik va tarkibiy o'zgarishlar bilan bog'liq. ishlaydigan aholi bandligida (Borisenkov, 2015).

Hozirgi vaqtda ilmiy va ta'lim hamjamiyati innovatsion rivojlanishning ajralmas bazasi sifatida texnologik ta'lim platformasini yaratish muammosini faol muhokama qilmoqda. Ta'limda «High Ed» - «oliy ta'lim», «EdTech» - «ta'lim texnologiyalari», «High Tech»

- «yuqori texnologiyalar» va «High Hume» - «yuqori gumanitar texnologiyalar» kabi tushunchalar amalga oshirilmoqda. Yangi texnologiyalar zamonaviy ta'lim tizimiga tabiiy ravishda ta'sir qiladi. Axborot-kompyuter texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlarda o'qitish, mustaqil ta'lim va o'zaro ta'limning masofaviy shakllari va loyiha uslublari kelajak uzluksiz ta'limning asosiga aylanmoqda.

Yangi texnologik ta'lim platformasining asosiy elementlari quyidagilardir:

Ikki muhim funktsiya yangi texnologik platformani amalga oshirishni ta'minlaydi: birinchidan, individual ta'lim trayektoriyalarini moslashtirish, ularni nazorat qilish va ta'lim tajribasining uzluksizligini ta'minlash; ikkinchidan, turli manfaatlar guruhlarini vakillari - o'qituvchilar, ish beruvchilar, talabalarning o'zlari uchun tushunarli bo'lgan yagona koordinatali tizim bo'yicha ta'lim natijalarini baholash (Potocnik, 2005). Individual ta'lim trayektoriyalarini amalga oshirishning tashqi sharti birlashtiruvchi texnologik ta'lim platformasidir. Ed Tech-loyihalarini yagona tizimga ajratish. Ushbu tizim ta'lim dasturi yoki muassasani tanlash mantig'idan «kompetentsiyalarni shakllantirish zanjiri»ni boshqarish mantig'iga o'tishga va ta'limning «institutsonal o'zagi» ni o'zgartirishga muhim qadam qo'yishga imkon beradi: ta'lim muassasasidan o'tish. butun hayot davomida individual trayektoriyani boshqarish uchun boshqarish (Konanchuk, 2013; Harre, 1983).

Ushbu innovatsion texnologiyalar kasbiy va ta'lim faoliyati subyektlarini o'rganish, rivojlantirish va tuzatishning maqsadli va uzluksiz jarayoni bo'lgan psixologik kuzatuv zaruriyatini keltirib chiqaradi. Kuzatuv talabaning kasbiy kelajagiga qaratilgan tashkiliy, diagnostika, o'qitish va rivojlantirish tadbirlarini o'z ichiga oladi. Kelajak kasbi haqidagi mahalliy va xorijiy tadqiqotlarda talabalarni psixologik qo'llab-quvvatlash va yordam berishga katta ahamiyat beriladi (Minyurova, 2008; Kochan va Kunkel, 1998).

TADQIQOT METODLARI VA VOSITALARI

Tadqiqotda quyidagi usullardan foydalanildi: nazariy (talabalar psixologiyasini tahlil qilish); diagnostik (nazorat markazi, xulq-atvorni o'z-o'zini tartibga solish, individualatning farqlari va yutuqlarga bo'lgan ehtiyoj); empirik (forsight loyihalari usuli, insholar, hikoyalar); eksperimental (formativ eksperiment); matematik statistika usullari va natijalarni grafik tasvirlash.

Birinchi bosqich (axborot-tahliliy bosqich): individual ta'lim yo'nalishlarini loyihalashni uslubiy asoslash uchun talabalar psixologiyasini tahlil qilish;

Ikkinchi bosqich (diagnostik bosqich): o'quvchilarning individual psixologik xususiyatlari aniqlandi;

Uchinchi bosqich (loyihalash bosqichi): individual ta'lim trayektoriyalarining istiqbolli loyihalari ishlab chiqildi;

To'rtinchi bosqich (shakllantiruvchi bosqich): talabalarning kasbiy kelajagini bashorat qilishga qaratilgan ta'lim kompetentsiyalari amalga oshirildi.

NATIJALAR

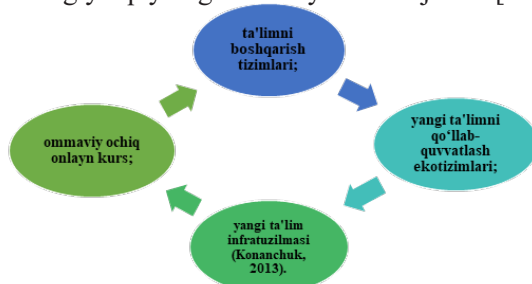
Tadqiqot metodologiyasi

Zamonaviy (kasbiy) ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri o'zgaruvchan jamiyatda shaxsning individual rivojlanishi va o'zini o'zi rivojlantirishini loyihalashga e'tiborni oshirishdir.

Ushbu loyihalash faoliyatining ahamiyati har bir insonning psixologiyasiga tegishli. Inson psixikasining faktlari, qoidalari va mexanizmlarini o'rganadigan psixologiyadan farqli o'laroq, psixologiya shaxsning xatti-harakati va faoliyatining individual shakllarini o'rganadi (Yurevich, 2008).

Psixologiya tadqiqot ob'ektlaridan qat'i nazar, ob'ektiv barqaror psixologik shakllanishlarni (ob'ektlar va faktlarni) aks ettiradi, aksincha, psixologiya individual, o'ziga xos, subyektiv rangdagi hayot shakllarini turli xil o'zgaruvchan xatti-harakatlar va shaxs faoliyati bilan aks ettiradi.

Psixologiya quyidagi funktsiyalarni bajaradi [1-rasmga qarang]:

Individual ta'lim yo'nalishlari kasbiy va talabaga loyihalashtirish imkoniyatini beruvchi

platformalar va o'qituvchi (repetitor)ning ko'magi va yordami bilan ta'lim standartlarini amalga oshirish ta'limidir.

Individual ta'lim trayektoriyalarini amalga oshirishda asosiy e'tibor o'quvchilarning kasbiy va o'quv jarayonini individual psixologik xususiyatlariga va kelajak uchun kasbiy yo'naltirilgan rejalariga muvofiq loyihalash qobiliyatini shakllantiradigan psixologik kuzatuvga qaratiladi (Zeer va Popova, 2015; Koldaev, 2013).

Ta'lim trayektoriyalarining proyeksiyasiga tashqi va ichki omillar ta'sir ko'rsatadi.

Tashqi omillarga ta'lim tashkilotining missiyasi, uning institutsional tuzilishi, mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlari, o'qituvchilarning malakasi kiradi.

Ichki omillarga o'quvchilarning asosiy yo'nalishlari, ta'lim darajasining oshishi sabablari, kognitiv faollik, o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyoj, o'z-o'ziga munosabat va kelajakka yo'naltirilganlik kiradi.

Individual ta'lim trayektoriyalari shaxsni shakllantirish mantiqlari bilan o'zaro bog'liqdir - rivojlanishning ijtimoiy holati ta'siri ostida shaxsning uzluksiz o'zgarishi jarayoni, o'zini o'zi anglashga qaratilgan etakchi va individual faoliyat (Lomakina, 2013).

Ta'lim trayektoriyalarini amalga oshirish o'quvchilar uchun subyektiv ma'noga ega bo'lib, ularning individual rivojlanishi mantig'iga amal qiladi, kasbiy ta'lim jarayonining qonuniyatlari bilan belgilanadi.

Psixologik kuzatish maqsad, ob'ekt, predmet, materiya, tamoyillar, vositalar, shartlar va kuzatish natijalari kabi asosiy elementlarga ega bo'lgan tarkibiy va funktsional model doirasida amalga oshirildi.

Psixologik kuzatishning maqsadi individual va talabalarning individual psixologik xususiyatlari, ijtimoiy va kasbiy yo'nalishidan kelib chiqqan holda kasbiy rivojlanishi.

Kuzatuv obyekti - talabalarning individual ta'lim traektorii.

Kuzatuv masalasi - individual va professional prognoz loyihasi

proyeksiyalash va amalga oshirish jarayonida talabalarning rivojlanishi

individual yo'naltirilgan ta'lim yo'nalishi.

Kuzatuv subyektlari - talabalarga muqobil ta'lim faoliyatini proektsiyalash, tanlash va amalga oshirishda yordam beradigan odamlar: o'qituvchilar, amaliy psixologlar, repetitorlar.

Psixologik kuzatuv tamoyillari:

- o'z-o'zini tashkil etish printsipti;

- ta'lim va kasbda o'zaro yordam tamoyili;

- ijtimoiy-kasbiy kelajakni talaba tomonidan ishlab chiqarish tamoyili;

- individual va ta'lim resurslarini amalga oshirish strategiyasini tanlash printsipti;

- Fikrlash va o'z-o'zini rivojlantirish tamoyili (Popova, 2014).

Zamonaviy texnologiyalarni o'rganish jarayonida individual ta'lim trayektoriyalari amalga oshiriladi. Avvalo, faol o'rganish uchun individual faoliyat bilan bog'liq texnologiyalardan foydalanish (tashkiliy faoliyat o'yinlari, amaliy tadqiqotlar, muhokamalar va boshqalar), loyihalar usuli, o'quv jarayonini modulli tashkil etish texnologiyalari haqida gapirish kerak.

O'quv jarayonini tashkil etishning quyidagi shakllarini ustuvor deb hisoblash mumkin: laboratoriya va loyiha ishlari, bo'lajak mutaxassis faoliyatining turlari bilan bog'liq bo'lgan turli xil amaliyotlar, mustaqil loyihalash (biznes loyihalari, tadqiqot loyihalari), kurs va bitiruv ishlari. Loyiha faoliyatini amalga oshirishda navigatsiya texnologiyasi bilan ta'minlangan bilim va ko'nikmalarni baholash va nazorat qilish tizimidan foydalanish orqali bilim olishning texnologik jihatlariga e'tibor qaratish lozim.

Voyaga etmaganlar - inson psixologiyasini kuchaytirish texnologiyalari, talabaning ijtimoiy va kasbiy kompetentsiyasini kengaytirish, o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini tartibga solish faoliyatini aktualashtirish texnologik platformani amalga oshirishning juda istiqbolli yangiliklari hisoblanadi.

Quyidagi voyaga etmaganlar texnologik platformaning bir qismi bo'lishi mumkin kasbiy ta'lim:

1. Uch modulni o'z ichiga olgan kasbiy va individual salohiyatni aktualashtirish [2-rasmga qarang]:

2. To'rt modulni o'z ichiga olgan kasbiy va ta'lim texnologiyalari [3-rasmga qarang]:

3. Hozirgi qarama-qarshi voqelik sharoitida shaxsning o'z taqdirini o'zi belgilashi uchta modulni o'z ichiga oladi [4-rasmga qarang]:

Voyaga etmaganlar talabalar va kasb-hunar maktablari o'qituvchilariga qo'shimcha ta'lim dasturlari sifatida taklif qilinishi mumkin. Talabalarning individual ta'lim trayektoriyalarini

psixologik kuzatishni loyihalash va amalga oshirishning asosiy (individual rivojlanish) funktsiyalarini ko'rib chiqamiz:

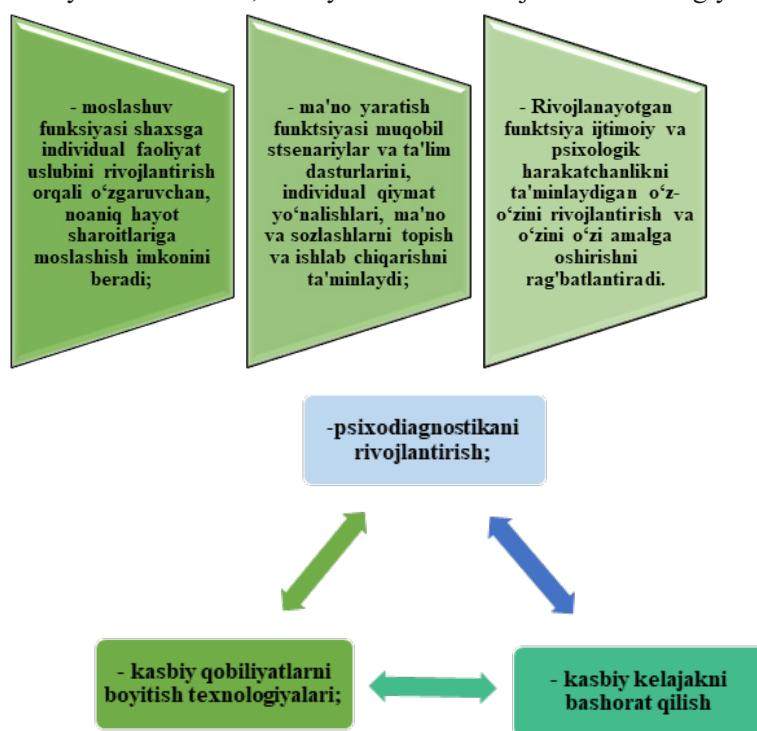
- tashkiliy-uslubiy funktsiya - individual yo'naltirilgan o'quv modullarini bashorat qiluvchi va zarur o'quv va uslubiy materiallarni tayyorlaydigan loyihani ishlab chiqish;

Diagnostika funktsiyasi - talabalarning hozirgi va kelajakda o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini rivojlantirishga tayyorligini oldindan prognostik yo'naltirish uchun diagnostika vositalarini tanlash va ishlab chiqish;

- Texnologik funktsiya psixologik va kasbiy maslahatdir ta'lim, ta'lim prognozi loyihalarini ishlab chiqish, kasbiy maslahat insholarini tuzish, kasbiy kelajakning muqobil stsenariylarini prognoz qilish;

- bashorat qilish funktsiyasi - bu sizning kasbiy va ta'lim kelajagingizni prognozlash va individual imkoniyatlar va ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlardan kelib chiqqan holda eng mos variantni tanlash;

Reflektiv va baholash funktsiyasi - bu ta'lim va kasbiy yutuqlarni tahlil qilish, «Mening kasbiy kelajagim» prognoz loyihasining dolzarbligini baholash, individual ta'lim trayektoriyalarini tuzatish, kasbiy o'zini o'zi rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish.

TADQIQOT BOSQICHLARI. Loyihada o'zaro bog'liq bo'lgan to'rtta bosqich aniqlandi: axborot va tahliliy, diagnostika, proyektiv, nazorat va baholash. Modelni amalga oshirish diagnostika usullaridan foydalanishga moslashuvchan yondashuvni talab qiladi, shuning uchun biz individual xususiyatlarni namoyish etishni chuqurroq o'rganish uchun kasb-hunar ta'limi muassasalarida o'quvchilarning individual rivojlanishini tajribaviy o'rganishni tashkil etdik.

Birinchi bosqichda - axborot va tahliliy - asosiy maqsad o'quvchilarni shaxsni tanlash muhimligini tushunishga undash o'z-o'zini o'rganish, o'z-o'zini rivojlantirish, dastlabki rejalashtirishda yordam berishda ularning ehtiyojlari va qobiliyatlarga eng mos keladigan ta'lim trayektoriyalari. Bu erda repetitorning tartibga solish va tashkiliy funktsiyasi ustunlik qiladi. Ushbu funktsiya barcha o'qituvchilar tomonidan kasbiy yo'naltirilganlik fanlari va o'quv va kasbiy amaliyotlarni amalga oshirish orqali amalga oshirildi. Ushbu birlikning asosiy jihati bilvosita umumiy madaniy va kasbiy kompetensiyalar shaklida taqdim etilgan ta'lim standartlarida aks ettirilgan. Ushbu axborot-tahliliy bo'limning natijasi talabalar tomonidan «Kasb ta'limining o'zini o'zi tartibga solish» inshosida umumlashtirildi.

Diagnostika bosqichining asosiy yo'nalishi o'quvchilarning individual ta'lim trayektoriyalarini loyihalash samaradorligini (muvaqqatiyatini) keltirib chiqaradigan individual va psixologik xususiyatlarini aniqlashdir. Ushbu asosiy tartibni amalga oshirish uchun biz shaxsni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlarini va u bilan sodir bo'layotgan voqealar uchun javobgarlik nisbatlarini o'rganish uchun «Nazorat o'chog'ini tadqiqot metodologiyasi» dan foydalandik, anketa.

«Xulq-atvor uslubini o'z-o'zini tartibga solish» hayotiy maqsadlarni rejalashtirish va unga erishishning o'ziga xos xususiyatlarini, o'zini o'zi tashkil etishni baholashning individualat xususiyatlarini, «Individual differentsial» metodologiyasini o'rganish uchun odamlarning o'zlari

haqidagi tushunchalarini, ularning da'volari darajasini o'rganish. kuchli irodali o'zini o'zi boshqarish, shaxslararo munosabatlarda kommunikativ qobiliyatlar, individual xususiyatlarni o'rganish uchun yutuqlarga bo'lgan ehtiyojni o'rganish metodologiyasi ishda va xulq-atvorda faollikni namoyish qilish.

Diagnostika bosqichi amaliy psixolog bilan amalga oshiriladi. Repetitor, psixolog va talaba o'rtasidagi hamkorlikda eng muhimi, individual ta'lim trayektoriyasining rivojlanishi va konturlarini bashorat qilishdir.

Belgilangan diagnostika natijalarini umumlashtirish talabalarning prognoz qobiliyatini aniqlashga imkon berdi.

- o'z kasbiy kelajagini loyihalashga tayyorligi;
- subyektiv kelajak loyihasi strategiyasining mavjudligi;
- kasbiy yo'naltirilgan maqsadni isbotlash darajasi;
- maqsadga erishish rejasining haqiqiyliigi;
- o'zining ta'lim va kasbiy qobiliyatlari va yutuqlariga e'tibor qaratish;
- o'z-o'zini rivojlantirish va o'zini o'zi anglash orqali muvaffaqiyatli martabaga erishish uchun shart-sharoitlarni bilish.

Psixologik kuzatuvning loyihalash bosqichi o'qituvchi nazorati ostida amalga oshiriladigan individual ta'lim dasturini ishlab chiqishning istiqbolli loyihasi uchun asos bo'ldi. Asosiy ta'lim dasturining o'quv rejasini bilan tanishish o'quvchilarning qiziqishlari, moyilligi, qobiliyati va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda o'zgaruvchan modullar va ixtiyoriy fanlar sonidan individual ta'lim yo'nalishini loyihalash imkonini beradi.

Ushbu shakllantiruvchi bosqichning natijasi ortiqcha mavzuli xususiyatga ega individual ta'lim dasturidir. Dasturni amalga oshirish texnologiyalari «Ijtimoiy va kasbiy navigatsiya», «Kasbiy rivojlanishni bashorat qilish» mini loyihalari, «Mening o'tmishimning aksi» inshosi, «Mening tarjimai holimdagi asosiy voqealar» hikoyasi va boshqalar.

Shakllanish bosqichi. Loyiha vazifalarini amalga oshirish maqsadi kollej bitiruvchilariga kasbiy ta'limni davom ettirish, ularning ijtimoiy va kasbiy kelajagini bashorat qilish imkonini beradigan kasbiy va ta'lim kompetensiyalarini shakllantirishdan iborat. Ular orasida quyidagilarga tayyorlik va qobiliyat bor:

- kelajakdagi kasbining mohiyati va ijtimoiy ahamiyatini tushunish;
- ta'lim yo'nalishini loyihalash uchun zarur bo'lgan kasbiy maslahat ma'lumotlarini qidirish;
- mustaqil ravishda individual va kasbiy rivojlanish va mustaqil ta'lim yo'nalishlarini loyihalashtira olish;

- ijtimoiy va mehnat jamoalarida ijtimoiy va kasbiy xulq-atvor ko'nikmalariga ega bo'lish;
- o'zgaruvchan jamiyatda ijtimoiy va kasbiy harakatchanlikka tayyor bo'lish.

Ushbu bosqichda repetitorning etakchi vazifasi o'quvchilarda poli-texnologik ta'lim qadriyatlarini rivojlantirishga qaratilgan maslahat va muvofiqlashtiruvchi funktsiyadir. Yakunda individual ta'lim yo'nalishlarini psixologik kuzatish modelining samaradorligi aks ettiriladi va baholanadi. Individual yo'naltirilgan kasbiy va ta'lim jarayonini baholash quyidagi mezonlar bo'yicha amalga oshirildi:

- prognostik faoliyat tarkibiy qismlarining to'liqligi;
- umumlashtirilgan kasbiy va ta'lim kompetensiyalarining to'liqligi monitoringi;
- psixologik kuzatuvni amalga oshirishda individual ta'lim yo'nalishlari subyektlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni baholash.

Ushbu bosqichda eng muhimi, prognoz loyihasini asoslash darajasini va uni amalga oshirish imkoniyatini aniqlashdir. Bashoratni tekshirish - individual yo'naltirilgan kelajak ta'limining muvofiqligi - ehtimollik xususiyatiga ega, ammo loyihaning asosiy tendentsiyasi - talaba uchun optimal kasbiy kelajakni izlashga qaratilgan. Individual ta'lim texnologiyalarini amalga oshirish mutaxassislarining ijtimoiy va kasbiy harakatchanligini shakllantirishni ta'minlaydi.

Tarmoqlar Individual ta'lim trayektoriyalarini amalga oshirish turli ta'lim muassasalarida uzluksiz ta'lim shakllarini tanlashni o'z ichiga oladi. Tarmoqning o'zaro ta'sirini tashkil etish va ushbu trayektoriyalarni loyihalash uchun shart-sharoitlarni ta'minlash quyidagi tanlovning yordamchi maqsadlariga muvofiq asoslanadi:

- Talabaning shaxsni shakllantirish qanchalik muhimligini anglashi
- ta'lim yo'nalishi - mojarolarda professional o'zini o'zi belgilash holatlarini engish usullaridan biri sifatida;

- shaxsni shakllantirish bo'yicha loyiha kompetensiyasini rivojlantirish
- o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini o'rganish uchun trayektoriyalar;
- kasbiy faoliyatni psixo-pedagogik kuzatishni amalga oshirish
- individual yo'nalishni amalga oshirishni ishlab chiqish va axborot bilan ta'minlash;
- Ta'lim yo'nalishini aks ettirish va uni tuzatish.

Individual ta'lim trayektoriyalaridan foydalanganda, tizim tarmoq ta'limi moslashuvchan, o'zgaruvchan, dinamik bo'ladi va u postindustrial jamiyat ehtiyojlariga javob beradi.

MUNOZARALAR

So'nggi o'n yillikda ko'p bosqichli kasbiy ta'lim tizimini amalga oshirish tufayli individual ta'lim trayektoriyalarini loyihalash muammosi faol o'rganilmoqda. Ta'limning yangi kontekstli vakolatli paradigmasi sharoitida individuallashtirishning nazariy amaliy jihatlar G.A. Berulava va M.N. Berulava (2013), G.A. Bordovskiy (2001), T.Y. Lomakina (2013). Individual ta'lim texnologiyalari har bir o'quvchining shaxsiy potentsialini amalga oshirish shakli sifatida qaraladi. Bilan

Bularning barchasi talaba o'qituvchining ko'magi va kuzatishi bilan o'z ta'lim yo'nalishini tanlash, proektsiyalash va amalga oshirish subyektli sifatida ishlaydi. Ta'kidlanganidek, kasb-hunar ta'limi tizimining individual ta'lim trayektoriyalaridan foydalanish moslashuvchan o'zgaruvchan bo'lib, postindustrial jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarning o'zgarishiga juda sezgir.

Muammoni o'rganishimizning o'ziga xos xususiyati talabalarning kasbiy rivojlanishi psixologiyasida individual ta'lim traektoriyalarini loyihalashning kontseptual pozitsiyasida, bizning tahlilimiz vositasi yangi texnologik ta'lim platformasi edi. Ushbu yondashuv ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligini ko'rsatadi.

XULOSA

Zamonaviy odamlarning ijtimoiy-madaniy va texnologik muhitidagi keskin o'zgarishlar bizni kelajak insonini loyihalashga qaratilgan tarmoqli ta'lim metodologiyasiga asoslangan kasb-hunar ta'limining tubdan yangi metodologiyasini izlashga undaydi. Yangi texnologik platforma professional ko'p o'lchovli bo'lgan yangi formatdagi mutaxassisni yaratishni ta'minlashi kerak. Mutaxassis fan, ta'lim va ishlab chiqarish tarmoqlari tizimida o'zini ro'yobga chiqarish uchun turli ijtimoiy va kasbiy vazifalarni yuqori darajada bajara olishi kerak. Mutaxassisning kasbiy ko'p qirraliligi kasbiy faoliyatning turli turlarini o'zlashtirish jarayonida o'z-o'zidan shakllanadi.

Bunday mutaxassisning asosiy shakllanishi tarmoq ta'limini amalga oshirish jarayonida mumkin, uni tayyorlashning taxminiy asosi ko'p qirrali kompetensiyalar, asosiy meta-kasbiy qadriyatlar (Yalalov, 2013) hisoblanadi.

Ularga quyidagilar kiradi:

- ijtimoiy-professional va virtual harakatchanlik;
- kommunikativlik;
- amaliy aql;
- javobgarlik;
- kollektivizm;
- ish qobiliyati;
- korporativizm;
- innovatsionlik va boshqalar. Postindustrial jamiyatda shaxs malakali xarakterga aylanadi.

TAVSIYALAR

Bakalavriat va magistratura ta'lim standartlarida alohida metakasbiy kompetensiyalarni ishlab chiqish ko'zda tutilgan; boshqalari sertifikatlashtirish malaka dasturlariga kiritilgan. Tarmoqli kasbiy ta'limni to'liq amalga oshirishni nazarda tutuvchi yangi kiritilgan, kengaytirilgan yo'nalishlar va mutaxassisliklar kasbiy ko'p qirralilikni rivojlantirishda katta imkoniyatlar yaratmoqda.

Shaxsiy ta'lim yo'nalishlarini amalga oshirish o'quvchilarning ta'lim va kasbiy yutuqlarining etakchi chizig'iga aylanadi va voyaga etmaganlarni o'quv amaliyotiga joriy etish ularning kasbiy va psixologik salohiyatini ro'yobga chiqarish qobiliyatini sezilarli darajada kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Berulava, M. N. & Berulava, G. A. (2013) The theory of networking education. Science and professional education. Moscow: Publishing House of the Russian Academy of Education. 264p.
2. Bordovskiy, G. A (2001) Quality management of the educational process: study. St. Petersburg: Publishing House of the Russian State Pedagogical University named after A.I. Herzen. 359p.
3. Borisenkov, V. P. (2015) The quality of education and training problems of pedagogic personnel. Education and Science, 3(122), 4-17
4. Harre, R. (1983) Personal being: a theory for individual psychology. Oxford: Blackwell. 299p.
5. Kochan, F. K. & Kunkel, R. C. (1998) The Learning Coalition: Professional Development Schools in Partnership. Journal of Teacher Education, 5, 325-333.
6. Koldaev, V. D. (2013) Methodological aspects of the projecting the individual educational routes. Psychological Science and Education, 4, 15-21.
7. Konanchuk, D. S. (2013) EdTech: a new technological platform in education. University Management: Practice and Analysis, 5(87), 65-73.
8. Lomakina, T. Y. (2013) Conceptual bases for the educational trajectory formation in continuing education. Moscow: Publishing House of the Russian Academy of Education. 256p.
9. Minyurova, S. A. (2008) Psychology of human self-development in the profession. Moscow: Sputnik Company, 298p.
10. Popova, O. S. (2014) Personal development of students as the basis for differential and typological approach to their psychological tracking. The world of education - education in the world, 2, 193-202.
11. Marat Normadovich Tojiboev. «TA'LIM JARAYONIDA TYUTOR VA TALABA HAMKORLIGINING PSIXOLOGIK ASPEKTLARI» Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), vol. 2, no. 2, 2022, pp. 274-281. doi:10.24412/2181-2454-2022-2-274-281
12. Potocnik, J. (2005) European Technology Platforms: Making the Move to Implementation. Retrieved July 29, 2016 from http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-05-796_en.htm.
13. Yalalov, F. G. (2013) Professional multidimensionality: study. Kazan: Center for Innovative Technologies, 180p.
14. Yurevich, A. V. (2008) Asymmetric future. Problems of Philosophy, 7, 76-89.
15. Zeer, E. F. & Popova, O. S. (2015) Psychological tracking of the individual educational trajectories of the students in vocational schools. Education and Science, 4(123), 88-99

Журнал Оммавий ахборот воситаси давлат рўйхатидан 2020 йил 6 октябрда ўтган.

Журнал ҳар ойда бир марта ўзбек, рус ва инглиз тилларида нашр этилади.

Журналнинг ҳажми 60x84, 1/8, А-4;

«Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar» халқаро илмий-методик журнали 2020 йил октябрдан нашр этилмоқда.

Педагогика, психология, филология ва тилшунослик, математика, физика ва механика, техника фанлари, табиатшунослик, тарих ва фалсафа, туризм ва иқтисодиёт, ахборот коммуникацион технологиялари, география соҳалардаги илмий ва илмий-услубий материалларни ўз ичига олади. Нашр қилинган материаллар муаллифлари Ўзбекистон Республикаси ҳамда яқин ва узоқ хорижнинг етакчи олимлари, тадқиқотчи-изланувчилари.

Журналнинг калит сўзлари:

Олий педагогик таълим назарияси ва амалиёти; умумий ва махсус педагогика ва психология, педагогика ва инновация, интеграция, Ўзбекистон, Россия ва хорижий мамлакатларнинг таълим тизими; таълим жараёни; кўп маданиятли ва минтақавий таълим; III Ренессанс, XXI асрдаги таълим; таълим ва тарбия соҳасидаги миллий ва қадрият устуворликлари; таълим сифатини мониторинг қилиш; узлуксиз педагогик таълим тизими; таълим дастурлари; умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг давлат таълим стандартлари; ўқитувчиларни тайёрлаш тизимидаги таълим технологиялари.

Гувоҳнома рақами № 8882
Бош муҳаррир: Б.Б.МАЪМУРОВ

Босишга рухсат этилди 20.12.2023. Буюртма №6347.
«Бухоро вилоят босмахонаси» МЧЖда чоп этилди.

ISSN 2181-1717 (E)

ISSN 2181-1709 (P)

